

Sp. zn. 6553/2019/VOP/EH
Č. j. KVOP-11339/2021
Datum 16. března 2021

Vážený pane A.,

ukončil jsem šetření Vašeho podnětu týkajícího se postupu České správy sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) při vyřizování Vaší žádosti o změnu výše invalidního důchodu z důvodu vzniku invalidity od dřívějšího data. V podnětu jste vyjádřil nespokojenost s postupem úřadu, neboť přes uplynutí tří měsíců od podání žádosti jste neobdržel rozhodnutí ČSSZ o této Vaší žádosti.

Po zhodnocení věci konstatuji pochybení ČSSZ spočívající v tom, že Vaši písemnou žádost ze dne 19. července 2019 o změnu výše invalidního důchodu považovala za vyřízenou pouhým neformálním přípisem, aniž by vydala rozhodnutí, proti kterému byste se mohl v případě nesouhlasu bránit uplatněním opravného prostředku, tedy námitek. Teprve v průběhu šetření vydala ve věci Vašeho invalidního důchodu rozhodnutí a po uplatnění námitek též rozhodnutí o námitkách.

Z Vašeho podnětu vyplynulo, že Vám ČSSZ rozhodnutím ze dne 31. května 2018 přiznala invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně ode dne 26. února 2018. Rozhodla tak na základě závěrů posudku o invaliditě Okresní správa sociálního zabezpečení Praha-západ ze dne 14. března 2018, kterým jste byl shledán invalidním ve druhém stupni od 26. února 2018. Stanovené datum vzniku invalidity odráží datum neurologického vyšetření. Přes řádné poučení obsažené v rozhodnutí jste opravný prostředek (námitky) proti tomuto rozhodnutí nepodal.

Časem jste však dospěl k přesvědčení, že jste se stal invalidním dříve než od stanoveného data vzniku invalidity a měl byste mít invalidní důchod přiznán od jiného data. Proto jste ČSSZ požádal o změnu výše Vašeho důchodu z důvodu vzniku invalidity od dřívějšího data. Učinil jste tak žádostí ze dne 19. července 2019.

Jelikož od podání Vaší žádosti uplynulo několik měsíců, aniž byste obdržel od ČSSZ rozhodnutí v dané věci, proti kterému byste se mohl bránit případným podáním opravného prostředku, požádal jste mě o prošetření postupu úřadu.

Z podnětu bylo zřejmé, že ČSSZ Vám v reakci na Vaši žádost zaslala pouze dopis ze dne 17. října 2019. V dopisu odboru rozhodování o dávkách důchodového pojištění bylo bez dalšího uvedeno, že při posouzení Vašeho zdravotního stavu nebylo zjištěno pochybení. Byl jste též vyzván, abyste se obrátil na okresní správu sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“) k uplatnění žádosti o změnu výše Vašeho invalidního důchodu z důvodu zhoršení zdravotního stavu, pokud se domníváte, že došlo ke zhoršení Vašeho zdravotního stavu, na jejímž základě bude Váš zdravotní stav znovu posouzen.

V podnětu jste zdůraznil, že jste v žádosti uvedl argumentaci zpochybňující stanovené datum vzniku invalidity, jakož i přiložil nové dokumenty nasvědčující dle Vašeho názoru invaliditě k dřívějšímu datu. Namítal jste, že se ČSSZ Vaší argumentací a doloženými písemnostmi de facto nezabývala, navrhla pouze nové posudkové řízení pro aktuální zjištění případného zhoršení zdravotního stavu. Věc jste proto považoval za nedořešenou.

Z podkladů bylo zřejmé, že jste podal písemnou žádost o změnu výše důchodu, neboť jste přesvědčen, že datum vzniku Vaší invalidity bylo stanoveno chybně. Nepožadoval jste změnu výše důchodu z důvodu zhoršení zdravotního stavu, což jednoznačně vyplývalo z označení Vaší písemné žádosti i z jejího obsahu.

Jako nevyřízenou jsem věc vnímal rovněž, proto byla vyžádána součinnost ze strany dotčeného úřadu. V rámci mého šetření mi pak ČSSZ poskytla spisové podklady i své stanovisko, k němuž dospěla po prověření postupu v daném případě. Vedoucí oddělení stížností mě informovala, že na základě recenze Vašeho případu zajistila ČSSZ provedení kontrolní lékařské prohlídky. Ta měla být zaměřena na posouzení vzniku Vašeho dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a možnosti stanovení dřívějšího data vzniku invalidity.

Kontrolní lékařská prohlídka se konala na OSSZ Praha-západ dne 28. dubna 2020. Při této prohlídce dospěla posudková lékařka k závěru, že datum vzniku invalidity druhého stupně ponechá na 26. únor 2018. Zároveň však dospěla i k závěru, že jste ode dne 28. dubna 2020 invalidní již pouze v prvním stupni. ČSSZ poté vydala dne 22. května 2020 rozhodnutí, kterým snížila Váš invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně od uvedeného data na invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně.

Proti rozhodnutí jste podal dne 27. srpna 2020 námitky. ČSSZ poté zadala vypracování nového posudku o invaliditě Pracovišti ČSSZ pro Prahu a Střední Čechy. Z posudku ze dne 14. července 2020 vyplynul posudkový závěr, že Váš zdravotní stav nadále odpovídá invaliditě druhého stupně s datem vzniku invalidity dnem 26. února 2018. Dle posudkového lékaře do tohoto data sice šlo o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, který však neměl takový dopad na Vaši pracovní schopnost, aby způsobil invaliditu. ČSSZ poté zrušila rozhodnutím ze dne 19. srpna 2020 své rozhodnutí ze dne 22. května 2020 jakožto orgán, který rozhodoval v prvním stupni, současně potvrdila, že Vám náleží nadále invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně.

I proti tomuto rozhodnutí jste podal námitky, neboť jste nepovažoval za vypořádané Vaše námitky ze dne 19. července 2019 a též Vaše podání z července 2020. Učinil jste tak dne 27. srpna 2020. Na základě Vašich námitek provedl posudkový lékař ČSSZ dne 30. října 2020 recenzi předchozích posudkových závěrů. Posudkové závěry však potvrdil. ČSSZ poté vydala dne 20. listopadu 2020 rozhodnutí, kterým zamítla Vaše námitky a potvrdila rozhodnutí ze dne 19. srpna 2020. Proti rozhodnutí o námitkách jste uplatnil správní žalobu.

Řízení o dávkách důchodového pojištění upravuje zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,¹ podpůrně i správní řád.² Žádost, ve které poživatel důchodu žádá o změnu výše důchodu z důvodu posunutí data vzniku invalidity, je třeba chápat jako žádost, kterou se domáhá, aby správní orgán vydal rozhodnutí o změně ve věci již přiznané dávky důchodového pojištění.

Ke změně výše již přiznaného invalidního důchodu může dojít na základě ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Podle něj se zjistí, jestli byl důchod přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží.

Pro žádost o změnu výše již přiznaného důchodu není předepsaný formulář.³ Musí být pouze písemná, na rozdíl od žádosti o přiznání důchodu.⁴ Na základě Vaší písemné žádosti tudíž došlo k zahájení změnového řízení. A bylo-li správní řízení na základě písemné žádosti účastníka řízení zahájeno, musí správní orgán o takové žádosti rozhodnout a vydat písemné rozhodnutí.

Obdrží-li ČSSZ písemné podání, je vždy povinna zkoumat, zda nejsou splněny podmínky pro to, aby podání vyhodnotila jako žádost o neprávem odepřenou dávku, neboť pro tuto žádost zákon nestanoví, že musí být podána na předepsaném tiskopisu, na rozdíl od žádosti o důchod. ČSSZ je povinna hodnotit každé podání nejen podle jeho označení, ale i podle jeho skutečného obsahu.⁵ V případě nejasností pak musí podatele vyzvat k jeho upřesnění, eventuálně mu pomoci nedostatky podání odstranit.

Žádost o změnu výše důchodu musí při doložení podkladů, kterými by byl nově zjištěn skutkový stav, či při změně jiných skutečností, vyřídit vždy vydáním rozhodnutí, neboť rozhodnutí je v případě neúspěchu dále přezkoumatelné v rámci řízení o námitkách a případné rozhodnutí o námitkách přezkoumatelné správním soudem.

ČSSZ vyřídila Vaši žádost ze dne 19. července 2019, která jí byla doručena dne 24. července 2019, jako běžnou korespondenci. I pokud by existovala pochybnost o tom, jak vnímat podání poživatele důchodu, které ČSSZ obdržela, což nebyl Váš případ, měla by ho vyzvat k upřesnění, jak má podání vnímat, zda jako opravný prostředek proti předchozímu rozhodnutí, jako podání nové žádosti o změnu výše důchodu či jako pouhou reakci na předchozí rozhodnutí ČSSZ. Reagovat na jednoznačnou žádost o změnu výše důchodu bez dalšího pouhým neformálním přípisem, tedy bez vydání rozhodnutí, je zcela nesprávným postupem.

1 Základní procesní postupy upravují především ustanovení § 81 až § 90 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

2 Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

3 § 81 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

4 § 82 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

5 Ve smyslu ustanovení § 37 správního řádu.

Opravný prostředek představuje standard ochrany účastníka řízení. Žádost o změnu výše důchodu proto musí ČSSZ vyřídit vydáním rozhodnutí, proti němuž je přípustné podání opravného prostředku. Proti korespondenci taková možnost dána není.

V řízení o dávkách důchodového pojištění se stejně jako v jiných správních řízeních uplatňuje zásada rychlosti řízení, což znamená, že správní orgán je povinen vyřizovat věc bez zbytečných průtahů v zákonné lhůtě.⁶ Rozhodnutí o přiznání nebo změně poskytování nebo výše dávky důchodového pojištění je orgán sociálního pojištění povinen vydat nejpozději do 90 dnů ode dne zahájení řízení. Ustanovení § 71 odst. 3 písm. b) správního řádu tím není dotčeno. Lhůta pro vydání rozhodnutí se však mimo jiné prodlužuje též o dobu potřebnou k došetřování rozhodných skutečností u zaměstnavatelů a dalších právnických nebo fyzických osob, správních úřadů, cizozemských nositelů nemocenského, důchodového, zdravotního nebo úrazového pojištění (zabezpečení).⁷

Po zhodnocení věci konstatuji, že ČSSZ nesprávně reagovala na Vaši žádost, když ji vyřídila pouhým přípisem, čímž zamezila dalšímu postupu předvídaného právním řádem, tedy možnosti konání řízení o námitkách, případně i soudnímu přezkumu. Toto pochybení mělo za následek i pochybení spočívající v překročení zákonem stanovené lhůty pro vydání rozhodnutí o žádosti.

Vznik nároku na invalidní důchod a jeho výši upravuje zákon o důchodovém pojištění.⁸ Při posuzování invalidity je třeba zjistit, kdy dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav posuzované osoby způsobil pokles její pracovní schopnosti již v určité zákonem stanovené míře. V ten moment pak lze konstatovat vznik invalidity. Věcnou stránku Vašeho případu týkající se Vašeho nároku na změnu výše důchodu jsem nehodnotil. Na základě Vámi uplatněné správní žaloby ji v plném rozsahu posoudí správní soud. Zasahovat do rozhodovací činnosti soudu mi nepřísluší. Pravomocný rozsudek soudu bude pro ČSSZ závazný.

Protože ČSSZ v průběhu šetření žádost vyřídila vydáním rozhodnutí, jakož i Vaše námitky vydáním rozhodnutí o námitkách, proti kterému jste uplatnil správní žalobu, své šetření podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, uzavírám.

S pozdravem

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

6 Ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu.

7 Ustanovení § 85a odst. 2 a 107a zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

8 Ustanovení § 38 a následující zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.